

SEDEM ZAPISOV O SMRTI

Tone Pavček

*... In to prekrasno jutro sem doúmel,
da smrti ni, da je živiljenje večno.*

Nikolaj Zaboločki

* * *

Med travami in utvarami,
med sanjami in preganjanji,
med upom in brezupom,
med vsem, kar je in kar bi moralo biti,
na tej zemlji naši edini
streljajo,
streljajo,
iz dneva v dan streljajo
v druge, vase,
v sedanjost, v jutri,
v ideje, ideale, v pričakovanja, v človeka,

v imenu človeka,
v imenu nekega jutri
in današnjih zakonov,
v imenu ideje in idealov,
v imenu svobode, v imenu pravice,
v imenu, v imenu, zmeraj v imenu
streljajo,
streljajo,
z zlobo, z vero, s prepričanjem, kar tako,
strokovno, točno in laično
streljajo iz dneva v dan
in nikdar ne prenehajo
ljudje
streljati,
padati,
umirati
na tej zemlji naši edini, drveči v prihodnost.

Zatiskam ušesa, da strelov ne slišim,
zakrivam oči, da mrtvih ne vidim,
in ponavljam za mrtvimi:

v imenu življenja
nobenega strela več
ne v tem ne v onem imenu.

* * *

Smrt je še zmeraj nekaj vsakdanjega
kot v vojnih časih, kot zdaj naša senca.
Blizu je, tu poleg nas, v nas, vsepovsod,
na vseh celinah, v vseh domovinah,
v ljudeh, celo v otrocih, komaj rojenih,
kalí kot zlo seme in raste,
kakor samota otoka,
kakor samota morja,
kakor samota človeka
na poti od bogvekje bogvekam
raste smrt in hodi med nami.

Postavili smo ji prestol,
postavili v oltar kakor božanstvo
in zdaj ji žrtvujemo z odporom in z vero
obilno in slepo
aprilsko cvetje, poletni klas,
še ptico, ki bi mogoče kdaj pela,
vse, kar je v nas, in sebe in druge,
a žrtev ni nikoli dovolj
in jih tudi nikoli ne zmanjka.

In smrt je bog,
večna kot pravo božanstvo.
Ves svet
jo časti, rožljà v njeno slavo,
v slavo nesmisla.

* * *

In potlej pride velika temà:

nobene želje, nobenega upa,
nobene misli, nobenega smisla,
nobene kletve, nobene besede,

nobenega lèta, nobenega padca,
nobenega dvoma,
samo praznina,
velika samota,
velika jama,
velika mora,
velik vprašaj:
je to vse,
kar je še.
ta neprodirna, neskončna temà?

Je to vse
ta lobanja brez misli,
to srce brez udarca,
brez krvi in brez čustva,
telo brez čuta, roka brez stiska,
te prsi brez ptice,
ptica brez pesmi,
ta bela negibnost,
ta usta brez krikov,
da bi prevpila, da bi prebodli temò,
to neprodirno vsemogočno temò?!

Čuješ, koraki, samo koraki, koraki
odmevajo neprestano
koraki prihajajočih iz večnosti,
odhajajočih v neznano ...

* * *

Vračam se, kot se zmeraj vse vrača
na zelene bregove aprila,
na izsušene njive poletja,
med stare znane stvari potujem,
med črna ognjišča s svetlim vonjem,
med zibke in truge,
tja v neko dolino pod temnim hribom,
v neko resnično in neresnično dolino,
kjer je dan večnost in večnost zemlja
in kjer je še smrt na moč enostavna,
bolj kot žetev, košnja ali trgateg.

Vračam se in z mano se vračajo tisti,
ki so pred mano odšli iz doline
gori na hrib.

Še zmeraj so, kot bi gledali v sonce,
kot bi rastle iz kamnate zemlje,
temni in težki in neokretni
(v črnih oblekah, kot so jih dali k počitku)
in govore počasi s prstenim glasom
o prsti, ki se jim lepi med prsti,
o svojem življenju, ki ni več življenje,
ker oni so včeraj in vse njihovo — včeraj
in ne vedo za nikakršen danes
in jim ni treba misliti na nikakršen jutri.

Vračam se, kot se zmeraj vse vrača,
vračam, a to vračanje k mrtvim
spremlja žalost od danes
in strah od jutri.

* * *

Mrtvi niso vsi mrtvi,
mrtvi živijo v nas
in bodo drugič umrli
z nami in v nas.

A zdaj so tu. Zmeraj prisotni
bolj kot naš pozabljivi spomin.
Našim blodnjam, naši zmoti
so ko vest in opomin;

trpkost za našo pozabo,
groza za to, kar jè:
kako so hitro iz rabe
cilji, ki zanje se mre.

A mrtvi hočejo svoje,
svojo resnico, svoj glas;
nič ga pregnati ne more,
saj je v nas kakor dokaz

izdajstva, bega in krivde.
O, mrtvi, pustite nas!
Dovolj nam je bridko
tudi brez vas...

* * *

Tebi, ki si bilà, tebi v nekem drugem času,
na drugem kraju, tebi v meni,
prav tako v nekem drugem meni —
kaj si zdaj ti in kaj sem jaz,
ki te še kličem, a s spremenjenim glasom,
glasom, kot prej brez odmeva,
tebi in zate znova ustvarjam besedo,
besedo, eno samo:
ljubim.

Tebi, kar si že: mrtvec, trava, zvezda,
drobec spomina, vest, ki še peče,
tebi vso svetlobo iskanja,
vse razkošje utvare,
vso ostrino resnice,
vso samoto spoznanja,
kako ostaja, kako se razkraja
belo, lepo truplo mrliča —
beseda, najbolj iskana in najbolj varljiva:
ljubim.

Glej, saj umirajo tudi besede,
še malo, za prelet ptiča čez polje,
in več je ne spravim skoz usta
in več je ne ustvarim iz čustva,
ne bo je več žive med nama,
zato jo vzemi sedaj, zato jo vzemi,
to edino, kar nosim iz juter za jutri,
vzemi za pot, ki gre proč od mene
in komaj še živi:
ljubim.

* * *

Od jutra do večera
veliko pričakovanje,
otroško velika vera
nič manjše sanje:

enkrat, danes se bo zgodilo,
ker se zgoditi mora;
morje bo vzvalovilo,
stresla se gora

in človek bo človek
ne rabelj ne žrtev,
lep, velik, neskončen,
živ, še ko bo mrtev...

Od jutra do večera
in up je izvisel:
vera postaja nevera,
smisel nesmisel,

ravnodušnost vodilo
za nas, gôro in morje:
nič se ne bo zgodilo,
nič se zgoditi ne more.